

רחוב הסולל – "פליט סטריט" הירושלמי

גבריאל צפרוני

איתמר בן אב"י, מייסד "דואר היום" ועורכו

להפיץ תעמולה פרו בריטית, כנגד התעמולה הפרו גרמנית, שיהודים אמריקנים לא מעטים נתפסו לה. בפעולתו זו הכיר את לורד נורתקליף, האישי הכולט בתעמולה הבריטית בעולם החדש.

ח"י שנים חי העתון "דואר היום" ברחוב הסולל בירושלים, ומת. שבע כותרות, מירעשים וחובות נדם קולו של העתון המודרני, מרדני-רעשני, ש"שותפות הסולל" יזמה ויסדה ובכך גם הקנתה לרחוב הירושלמי אלמוני את שמו – רחוב הסולל.

חן העלומים שהיה נסוך על הרחוב, הסמוך לכיכר ציון, שהיתה כבר אז לבה של ירושלים העברית, נמחק בשבעים השנים מאז בנייתו. היום אף שמו שונה.

לידתו של הרחוב בראשית ימי השלטון הבריטי. רונלד סטורס, המושל האנגלי הראשון של ירושלים, שקרא לעצמו "יורשו של פילטוס", כינה בהומור האינטלקטואלי השנון שלו, את הסימטה שהיתה עדיין ללא מוצא: "פליט סטריט הירושלמי" (על שם רחוב העתונות הגודע בלונדון).

כאשר סיפור זאת אנב סיור ברחובותיה של ירושלים ללורד נורתקליף, בעל ה"טיימס" וה"דיילי מייל" באותם ימים רחוקים, לא גרס איל העתונות האנגלי את ההשוואה וחרץ דעתו: "פליט סטריט יש רק אחד." קביעתו לא התקיימה. ככל שהארץ המובטחת השתזרה בהוויות העולם, השתמר בפי העתונות הזרה השם המאומץ, כשם שבני ירושלים זיהו ברבות הימים את רחוב הסולל עם עתונות, או עם מלאכת הדפוס. באמצע המאה ה-19 רכשה הכנסייה הרוסית שטח גדול מחוץ לחומת העיר העתיקה, שנודע בכינויו "מיידן" והיה מיועד לבניית קסרקטין לחיל המצב התורכי. בשטח הקימו הרוסים את "מגרש הרוסים" המפורסם עד ימינו – מתחם של כנסיות, אכסניות ובנייני משרדים.

סמוך למגרש הרוסים התפתח מרכזה של העיר ירושלים וחלק ממנה – רחוב הסולל לימים. "האבות המייסדים" של "הסולל", חבורת האנשים שקראו לעצמם "הסוללים" ולשותפות שהקימו – "הסולל", כולם כאחד היו בני הארץ. מחציתם ילידי ירושלים. המאחד, סביבו התלקטו, היה איתמר בן אב"י שהגיע עם גמר מלחמת העולם הראשונה מארצות הברית, אליה נסע בתחילת המלחמה מאימת התורכים. אביו, אליעזר בן יהודה, כבר בערוב ימיו, הפציר בבנו להקים עתון ברוח הזמן החדש. הוא גם העניק לחבורה את שמה. על כך קיימות כמה גרסאות. אלכסנדר (אלכס) אהרנסון מגיל"י, שבעבר הקרוב ארגן יחד עם אבשלום פיינברג שנפל במדבר את ה"גדעונים" שייצגו את בני המושבות, היה כבן אב"י באמריקה, שם סייע לפי הוראת אביו, ראש גיל"י אהרון אהרנסון,

"הארץ" – "ביטאון של עולים חדשים"

ב-8 באוגוסט 1919 הופיע הגיליון הראשון של "דואר היום" בעריכתו של איתמר בן אב"י. שום קורא עברי ברדעת כאותם ימים לא השתומם, שיישוב שעדיין לא מנה שישים אלף נפש זקוק לשני עתונים יומיים (השני – למעשה הראשון – היה "חדשות הארץ", שממנו צמח "הארץ", שהחל להופיע ביוני 1919).

תחילה נדד העתון מבניין לבניין עד שהושלמו שני הבניינים בראש הרחוב, שבהם השתכנו הדפוס והמערכת. וליום – מאוחר יותר – מרבית המוסדות העיתונאיים בירושלים. מפועמים מההישג קראו "הסוללים" לרחוב בשם ההגייוני ביותר – רחוב הסולל.

לחבורת "הסולל" נצטרפו כמה עובדים צעירים, בעיקר בתחום הניהולי-ארגוני. הבולט שבהם היה זלמן וייט, בן ירושלים ובנו של אזרח אמריקני יליד העיר העתיקה, שהקונסול האמריקני העניק לו אזרחות הן מטעמי מסחר ולפי נוהגי משטר הקפיטולציות והן במגמה להגדיל את מספר האזרחים האמריקנים בעיר. כמוהו היה עמיתו בן ציון רובנשטיין, אזרח בריטי שסייע רבות. אדם נוסף בחבורה היה בנימין לכינסון, אף הוא ירושלמי, בנו של אמריקאי מאומץ, שהיה פעם בניו יורק והשתכר מעבודה בסוכנות פרסום. בשובו לירושלים פתח משרד פרסום, אולם את רוב ימיו עשה ברחוב הסולל. רוב המודעות הגדולות מאותם ימים, של חברות חוץ שנציגיהן היו עדיין ערבים נוצרים, באו כאמצעותו.

"חדשות הארץ", שראה אור שישה שבועות לפני "דואר היום", היה בעיני "הסוללים" מעין ביטאון של עולים חדשים. למרבה הפלא הוא הקדים את מתחרו והשתכן ברחוב יפו פינת הרחוב שהיה לרחוב הסולל. סניפו הירושלמי של ממשיכו, "הארץ", יושב שם עד היום.

שותפות "הסולל" לא היתה מחזיקה מעמד לולא תמיכתה המסיבית של מרי פלז. ביקורה הראשון חל מיד לאחר מאורעות תר"ף (אפריל 1920), בעת שז'בוטינסקי, שהתייצב בראש ההגנה בירושלים נגד הפורעים, עדיין היה כלוא בעכו, לאחר שנדון לחמש עשרה שנות מאסר.

קבוצת "הסולל" בהרכב כמעט מלא בשלבי הבראשית שלה. עומדים מימין לשמאל: א. אלמליח, פ. קורנפלד-דגן, י. עבאדי, יושבים: א. ספיר, א. אהרנסון, ש. קלמי. חסר: איתמר בן אב"י

העלייה שהחלה לזרום מאירופה נפסקה. הערבים ואוהדיהם מהפקידות הבריטית הצבאית כמעט שהשיגו את מבוקשם – להטיל מורא על העולים.

חיזוק היישוב היה צו השעה. ד"ר חיים וייצמן, נשיא ההסתדרות הציונית זעק מרה: "עם ישראל אייכה?" מרי פלז קיבלה את דעת חברות "הסולל", שיש להקים רשת הסברה לעולם הערבי והגוי. לצד "דואר היום" העברי, הופיעה מהדורה ערבית ושמה "באריד איל יום". בעקבות עתון זה הופיע ה"פלסטין ויקלי", שבועון ציוני באנגלית, שמגמתו היתה פנימית וחינוכית כאחת. בין ראשוני עורכיו היה משפטן צעיר מלונדון, ששמו דוד גויטן, שהיה ברבות הזמן לאחד מבכירי עורכי הדין. אחרי קום המדינה, שירת כשגריר ראשון בדרום אפריקה, ובשוכו היה לשופט בית המשפט העליון.

"באריד איל יום" לא האריך ימים. המחשבה להפכו לכלי הסברה לאוכלוסיה הערבית – לא צלחה. הערבים, להם היה מכוון הפרסום, סירבו לקבלו בחינם לפי הוראה מהמזרחה חג' אמין אל חוסייני. בירושלים הופיעו מספר עתונים ערביים וכעשרה שבועונים. המפורסם שבהם היה "מראת איל שארק" (פני המזרח). כולם כאחד הצטרפו ל"פלסטין" הנוצרי מיפו ול"אל כרמל" הנוצרי גם הוא מחיפה, ובמקלה אויבת אחת התקיפו יומם ולילה את הציונות והיישוב.

חלקו של ה"פלסטין ויקלי" בעיצוב דעת קהל אוהדת מקרב הפקידות הבריטית ובעיקר התיירים, ביניהם מחשובי העיתונאים האנגלים והאמריקנים בעולם, היה רב. בניגוד ל"דואר היום", שעורכו ראה עצמו בן חורין להבעת הגיגיו, ילידי רוחו הסוערת, נהג השבועון באנגלית מתינות. אולם גם עליו שרתה רוח "רחוב הסולל". חברות "הסולל" היתה אזרחית-ימנית ברוחה. כבר בשנה הראשונה להיווסדה קמה תנועת "בני בנימין", שנקראה על שם הברון רוטשילד, ומרי פלז היתה בין המייסדים וסגנית הנשיא הראשונה. איתמר בן אב"י גלגל מרי יום על תנועת הפועלים המבקשת להנחיל ליישוב סוציאליזם ארץ ישראלי, בשעה שדרושה לו כלכלה פתוחה בנוסח אמריקני דווקא. היו אלה ימי הוויכוח הפנים ציוני הגדול בין לואיס ברנדייס לחיים וייצמן, על מהות המפעל הציוני והדרך לבניין מהיר של כלכלה שתפרנס עובדיה בכבוד. הוויכוח הזה הסתיים בקרע. כותרת ענק ב"דואר היום" זעקה: "ויצמן יצא אמריקתה לארגן אופוזיציה לברנדייס".

פרשת "חשמל הסולל"

המבקש להשתלם בתולדות הציונות בעשור הראשון להצהרת בלפור ילך לרחוב הסולל. שם יעלה סיפורים למכביר. אחד מאלה, שזכה להד עולמי, הסתיים בכישלון. הכוונה לדפוס הסולל, רוכשי המכונות עבור השותפות היו כה בהולים להפעילן בירושלים, ששכחו שבעיר אין עדיין תחנת כוח חשמלית. ברגע האחרון נועצו במומחים ורכשו גנרטור גדול להנעת המכונות. כשהובא הגנרטור, היה זה סמוך לזמן שהממשלה הבריטית העניקה לפנחס רוטנברג זכיון להפעלת רשת חשמל בארץ – חוץ מירושלים שבה הזכיון היה בידי היווני אוריפידס מברומטיס. זלמן וייט הנמרץ ראה בגנרטור מקור הכנסה לא אכזב. הוא הודיע, שחברת הסולל

חברת הנטיעות של "בני בנימין" ראתה ברכה בעמלה. לא כן הבנק. כעבור שש שנים חזר מנהלו לעריכת "דואר היום" שהיה בימיו האחרונים.

"דואר היום" עובר לידי הרוויזיוניסטים

גורלה של חברת הסולל לא שפר עליה והיא החלה להתפורר. מרי פלוז הכבודה, שעשתה הרבה זמן בארץ בשנים 1920/25, נואשה במקצת מעמיתיה וחזרה לגניו יורק. ידידה אלכס אהרנסון חזר למשק משפחתו בזכרון יעקב. בלומנפלד נשא לאשה את המזכירה הראשית של ה"פלסטיין ויקלי", בתו של סוחר אמיד בלונדון, ויצא לנהל חלק מעסקי חותנו בלונדון. הוא צבר הון עתק באנגליה, אך לבו נותר בירושלים. בתחילת שנות ה-30, כאשר תכנן משקים גדולים בקניה, שתוצרתם תועבר במטוסים לאנגליה, הציע את התוכנית למתכנני ההתיישבות בהנהלה הציונית. אולם הם התעלמו ממנו בלגלוג. כאשר כמה מעולי גרמניה נמשכו לתוכנית כדי להפוך את ארץ ישראל לחממות ולנדון וכל אנגליה, מנעו מהם קברניטי ההתיישבות התקשורת שכזו, בהציגים אותה כ"דמיונית שמתאימה לרחוב הסולל".

כלית ברירה השקיע בלומנפלד בקניה וגרף רווחים עצומים. חלק מהם תרם ליסוד מחלקה לרפואת לב חדישה וגדולה בבית חולים בלינסון. גם האחרים הלכו איש לדרכו. אלמליח שידע ערבית וצרפתית על בוריין פרסם מילון עבריי-ערבי וצרפתי-עברי. חברת הסולל העניקה לו משרד תמורת השכר שלא שולם לו עבור עבודתו. כן ערך כמה מיומניו על מלחמת העולם הראשונה. במשך שנים כיהן כחבר הנהלת הוועד הלאומי.

בן אב"י חזר לאחר כל מסע לגיוס אמצעים לעריכת "דואר היום". ברם, באביב 1928 נמכר העתון למפלגה הרוויזיוניסטית וז'בוטינסקי היה לעורך הראשי. חילופי הגברי הוסיפו נופך ל"דואר היום", אבל לא שיפרו את מצבו הכלכלי. גם מתחרו, "הארץ", החזיק מעמד אך בקושי. לעומת זאת פרח "דבר", עתון פועלי ארץ ישראל, שנתמך על ידי ההסתדרות ובמידה לא מעטה על ידי ידידי ההסתדרות בארצות הברית. כך למשל, העתון "פארווערטס" שלח לו מכונת הדפסה מודרנית שבניו יורק נחשבה למיושנת, ובארץ — לשיא הטכניקה.

"דואר היום" בעריכת ז'בוטינסקי

תספק חשמל למינוייה ברחוב הסולל והסכיבה תמורת תשלום "שלא יעלה על מחיר הנפט לעשיות." מברומטיס היווני הפעיל את ממשלת יוון לטובתו. הוא היה הראשון שקיבל זכיון לחימומה של ירושלים לפי פירמן תורכי, וממשלת המנדט, כממשלה יורשת, חיבת היתה להכיר בזכותו לזכיון בכל הארץ. החברה הצרפתית שניצבה לפני מלחמת העולם מאחוריו הפעילה השפעתה בפאריז, ידידי הערכים בפרלמנט בלונדון ועקו מרה שהציונים משתלטים על הארץ, ובגללם אין הממשלה מאשרת הפעלת תחנת חשמל ירושלמית. הלהצים נמשכו ובעתונות הבריטית סופר על "דיילי מייל" הירושלמי ("דואר היום...") המפעיל תחנת חשמל משלו והערכים מתרמים את "התחנה הציונית".

גריש מצרי

משרדינו בארץ: בירושלים: רחוב הסולל, ת.ד. 255, ש.ר. 45.

ביפו: רחוב בוסטרום, ת.ד. 289, ש.ר. 28.

בחיפה: רחוב חמדת, ת.ד. 390, ש.ר. 321.

בטבריה: רחוב הראר.

הפעו למערכת ולהנהלה: "דואר-היום".

Doar Hayom P.O.B. 255, Jerusalem.

המען למכרמים: "היום", ירושלים. HAYOM, JERUSALEM.

כתובת מערכת "דואר היום" - רח' הסולל בירושלים

"חשמל הסולל" היה לכותרת מצויה בעתונות האנגלית. להבהרת הדבר הודיע שר המרשבות ליאופולד אמרי, שנחשב לידיד הציונות בפרלמנט, שבעיית חברת החשמל בירושלים הועברה לבית הדין הבין לאומי בהאג. אשר ל"חשמל הסולל", אין ממש בטיעון כאילו חברה זו "מוכרת חשמל". המדובר בגנרטור של דפוס המספק חשמל לא רק להפעלת מכונות הדפוס אלא גם למערכת ולכמה דירות מסביב. בסופו של דבר נאלצה חברת "הסולל" להפסיק למכור חשמל.

שנות ה-20 היו ימי הפריחה של רחוב הסולל. סוחר ירושלים האמידים רכשו בהנחה מגרשים גדולים ברחוב וכנו חנויות ודירות מגורים. בניית רחוב הסולל קדמה לבניית שכונת רחביה. מבקשי דירות מודרניות שרכו ברחוב הסולל. גם השכונות לעתוננים ומערכתיהם קסמה לרבים, שביקשו להיחלץ מהקרתנות שהעיקה עליהם בהתיישבם בירושלים.

רעיון היסוד של חברות "הסולל" התבטא בסיסמת אגודת "בני בנימין": "לשמור על הקיים ולבנות את החרב". זו נועדה למחות כנגד סיסמת הפועלים: "עולם ישן — עדי היסוד נחרימה". אנשי הסולל לחמו לציונות צרופה. בעזרתם של ידידיהם בארצות הברית, ובהשפעת אלכסנדר אהרנסון גם לא-יהודים, הוקמו כמה מפעלי פיתוח בצד רשת "הסולל". בסיוע מרי פלוז וידידים בלונדון, ובמקצת בתרומת הברון רוטשילד מפאריז, נפתח בנק "בני בנימין". כיון שלא היה כלכלן ביניהם, הטילו את הנהלת הבנק על אחת מראשוני עובדי "דואר היום", וסגן העורך שלו לעת מצוא — דוב בר דרורא (פראייר). בר דרורא קבע שבתו כבניין חברת הנוטע של "בני בנימין" בתל אביב.

"הסולל" — הפעם בראשותו של זלמן וייט. היישוב גדל, וההנהלה הציונית — ובעיקר המחלקה המדינית שלה — נזקקו לביטאון באנגלית. "פלסטין ויקלי" שעמד בפני סגירה, נרכש על ידי גרשון אגרונסקי בעזרת מימון ציבורי והסדרותיו. הוא הפכו ב-1932 ל"פלסטיין פוסט", שהחיה את רחוב הסולל והפכו למרכז עולמי למידע. אגרונסקי, שהיה עתונאי בעתונים יהודים באמריקה בא לארץ עם הגדודים העבריים. כפקיד הסברה מטעם ההנהלה הציונית מצא אוזן קשבת להקמת עתון יומי בשפה האנגלית.

אחד המשקיעים הפרטיים היה יוסף לוריא, ציוני-מניו יורק שאיבד הרבה נכסים בקריסת הבורסה בניו יורק, באוקטובר 1929. בבואו לפקוד את נכסיו בארץ עם בנו טד, התפתה להשקיע בעתונו של אגרון והשאיר את בנו כסגן העורך. שותפות זו התקיימה שנים הרבה. אגרונסקי היה לאגרון והמיר לשכתו בלשכה במשרד ראש הממשלה בימי בן גוריון, תפקיד שהשיעו מרורים, עד שהמירו בראשות עירית ירושלים ונפטרו פתאום.

תקופת אגרונסקי הטביעה חותמה לא על העתון בלבד שהיה לאחד המשפיעים והמהימנים. רבים מכתבי החוץ פתחו משרדיהם ברחוב, בסמוך למערכת ה"פלסטיין פוסט". בעתון זה עבדו כתבי חוץ שייצגו את גדולי העתונים בעולם, החל מיוליאן מלצר, יליד לונדון שבא לירושלים בגיל 17 ואחר שירות קצר במטה המשטרה, אליו גויס בהמלצת "ועד הצירים", היה לכתב פעיל שייצג נוסף ל"ניו יורק טיימס" וה"דיילי אקספרס" עוד עשרות עתונים בעולם, מאוסטרליה וניו זילנד עד לקנדה, איי הבתולה וסנט הלנה. צבי זינדר, שהיה מראשי העובדים ב"פוסט", עבר לייצג את ה"אסושייטד פרס" העניקת. במלחמת העולם השנייה הצטרף לצוות "טיים" ו"לייף" ועם קום המדינה היה לקצין עתונות באו"ם ומנהל "קול ישראל", עד שפרש לגימלאות.

לאחר מלחמת העולם השנייה, עם החמרת היחסים בין היישוב לממשלת המנדט, רכש ה"פוסט" כמה עתונאים אנגלים ידידי ישראל. הנודע שבהם, שטוריו הפכו לצנינים בעיני השלטון והרגינו את לב ההנהגה הציונית, היה רוי אלסטון שחתם בשם דיוויד קורטני. הוא היה גיבורם של המוסדות הלאומיים אולם גם האצ"ל והלח"י הירכו לצטט מדבריו בפירסומיהם.

"העם", "חזית העם" ו"הירדן"

בתחילת שנות ה-30 לא פעלה סוכנות רוטר בארץ. המרכז היה בקהיר והמברקים הגיעו לעתונים ברכבת הלילה ממצרים. בשנת 1931 קיבל הסוחר האנגלי ארתור מולפרד בירושלים את הסוכנות ומינה את יוליאן מלצר, וכתבת צעירה מניו יורק שהיתה לירושלמית, פיגל ברוידא, למנהלי הסוכנות בפיקוחו. הוא ביקש לפתוח את משרד הסוכנות ברחוב הסולל ולא מצא משרד מתאים. בלידת ברירה נפתחו משרדי רוטר ברחוב הנסיכה מרי (כיום רח' שלומציון).

המצב המעורר ב"דואר היום", והצורך בגיבוש דעת קהל לאומית אזרחית שאיננה נמנית עם החוגים הדתיים מחד ומפא"י מאידך, הוליד הרבה עתונים, שבהם צמחו עתונאים שברבות הזמן היו לעתודי העתונות ולעורכיה. הרוויזיוניסטים פתחו את "העם" בשנת 1931 בעריכתו

רחוב הסולל נפגע במשבר הכלכלי שפקד את הארץ בשנים 1926/29 והתאושש מחדש. בנייני "הסולל" היו אבן שואבת למסד העתונאי שקם בארץ. שלום שווארץ (בן ברוך), שהיה עתונאי עוד באודיסה, התמנה בתחילת שנות ה-20 לכתב הראשי של "יט"א, הסוכנות הטלגרפית היהודית, שנוסדה בשנת 1919 בלונדון על ידי יעקב לנדאו ומאיר גרוסמן. לסוכנות הטלגרפית הושכרו שני חדרים בבנין "הסולל", בהם שכנה עשרות שנים בניהולו של ב. טנגבלט (סבו של שר המשפטים דן מרידור), כשהכתב הראשי הוא ברל קורלניק.

מספר משרדי נסיעות נפתחו ברחוב הסולל. הם ראו כנראה בשכנות העתון סגולה לפריחת עסקיהם. באחד מהם עבד כמדריך תיירות אחד יוסף לוי. בן בתי אונגון זה, שאביו מעדת המערביים ואמו יליד הונגריה, היה פוליגלוט מלידה. שליטתו בשפות והכרתו את ירושלים הפכוהו למורה דרך מבוקש לתיירים. חלמו היה להיות עתונאי. השכנות ל"דואר היום" ו"פלסטיין ויקלי" עוררו את חלמו הרדום. באחד מימי קיץ 1922 הגיע לירושלים כתייר בעליו והעורך הראשי של ה"ניו יורק טיימס", אדולף אוקס. לוי היה מדריכו ובין השאר לקחו ל"פליט סטריט" הירושלמי.

אוקס הבחין בעלם, שנפשו יוצאת להיות עתונאי. כאשר נפרד ממנו, אמר אגב הושטת כרטיס ביקור: "כאשר תחליט להיות עתונאי תבוא אלי לניו יורק". יוסף לוי חסך כסף לנסיעה וכעבור חצי שנה התייצב בפני אוקס הגדול. אחרי שנת עבודה בעתון חזר לוי, שנקרא עתה ג'ו לוי, לירושלים ובשנים הבאות הוא היה מגדולי כתבי החוץ, ובעל מוניטין עצומים בכל רחבי המזרח התיכון.

יחסיו עם המוסדות הלאומיים לא היו טובים, אולם בערוב ימיו תוקנו בעזרת ידידים ונציגי המדינה שלמדו להבין מהן חובותיו של כתב חוץ. שהיו לרוב מנוגדות לענייני הציונות. ג'ו לוי, שהיה מעורב בין עתונאי ירושלים, שמר אהבתו לרחוב הסולל, שבו החל לרקום את הקריירה המהוללה שלו. בכתבותיו הציב לרחוב לא פעם ציון גבוה, כרחוב שילד אגדות שהתגשמו. גם ארתור קסטלר לא נישאר אדיש לרחוב הסולל, בו התגורר בשנות ה-20, "כדי להיות קרוב לז'בוטינסקי ולפון ויזל". בעזרת שניהם התמנה לכתב ה"ברלינר טגבלט" וה"פוסטיש צייטונג". וולפגאנג פון ויזל, שנמנה עם ראשי החסידיים של ז'בוטינסקי, נחשב לעתונאי בכיר שהרבה עתונים באוסטריה ובגרמניה ביקשו את קירבתו. גם הוא ישב כמובן ברחוב הסולל בירושלים.

מרכז עולמי למידע

שנת 1929 העלתה את ירושלים על מפת העתונות העולמית. טבח בחורי הישיבה מארצות הברית בחברון הפך את המאורעות לאירוע אמריקני שלג'ו לוי ולג'ק סיימון מ"יונייטד פרס" היה חלק בו. ועדות חקירה החלו להגיע לירושלים וכתבי חוץ הירכו לבקר בעיר וממילא הגיעו לרחוב הסולל. מחלקת עתונות ממשלתית טרם נפתחה על ידי שלטונות המנדט, וכתב זר שנודמן, בא אצל עמיתיו העתונאים הזרים שרובם ישבו ברחוב הסולל.

בשנות ה-30 היתה לעתונות בארץ עדנה והיא זכתה להתפתחות מזרזת. "דואר היום" חזר מבעלות המפלגה הרוויזיוניסטית לשותפות

